

יומא פרק ששי שני שעירי

(יומא סב, א)

משנה :

שני שעירי יום הכפורים, מצותן שיהיו שניהן שוין במראה (שניהן לבנים או שחורים או שחומים) [כי חייבים להיות בצבע אחיד, אחרת ניתן להבדיל ביניהם], ובקומה, ובדמים, ובלקיחתן כאחד; ואף על פי שאין שוין - כשרין; לקח אחד היום ואחד למחר - כשרין; מת אחד מהם: אם עד שלא הגריל מת - יקח זוג לשני; ואם משהגריל מת - יביא זוג אחר ויגריל עליהם בתחילה, ויאמר - אם של שם מת: "זה שעלה עליו הגורל לשם יתקיים תחתיו" (הכי מפרשנן: אם של שם מת - יאמר "זה שעלה וכו'), ואם של עזאזל מת (יאמר): "זה שעלה עליו הגורל לעזאזל יתקיים תחתיו", והשני ירעה עד שיסתאב וימכר ויפלו דמיו לנדבה (אם של עזאזל מת ועכשיו יש כאן שנים לשם, אחד שנשאר מזוג ראשון ואחד מזוג שני - באחד יתכפר והשני ירעה; וכן אם של שם מת - והרי יש כאן שנים לעזאזל, האחד ישתלח והשני ירעה; ובגמרא מפרש איזהו שני: אם שני שבזוג שני אם שני שבזוג ראשון), שאין חטאת צבור מתה (דכי גמירי 'חמש חטאות [מתות] - ביחיד גמירי; וטעמא מפורש בהוריות (דף נא) ובתמורה (דף טא), מה מצינו ולד חטאת ותמורת חטאת שמתו בעליה שלא תמצאם בצבור - אף שכפרו בעליה, ואף על פי שאפשר להיות בצבור - לא נאמרה אלא ביחיד); רבי יהודה אומר: תמות!

ועוד אמר רבי יהודה (בגמרא מפרש מאי אתא לאוסופי): נשפך הדם - ימות המשתלח (ויביא שנים, ויגריל עליהן בתחילה); מת המשתלח - ישפך הדם.

(יומא סב, ב)

גמרא :

תנו רבנן [ספרא אחרי מות פרשתא ב הלכה א]: ' (ויקרא טז, ט) [ומאת עדת בני ישראל] יקח שני שעירי עזים [לחטאת ואיל אחד לעלה]; מיעוט שעירי - שנים, מה תלמוד לומר שני? שיהיו שניהן שוים.

מניין אף על פי שאין שניהן שוין כשירין?

תלמוד לומר שעיר שעיר ריבה [ויקרא טז, טז]: והקריב אהרן את השעיר אשר עלה עליו הגורל לה' ועשהו חטאת [פסוק י] והשעיר אשר עלה עליו הגורל לעזאזל יעמד חי לפני ה' לכפר עליו לשלח אתו לעזאזל המדברה [הריש משאנן]'

טעמא דרבי רחמנא, הא לא רבי רחמנא הוה אמינא פסולין? עיכובא מנא לן (אי משום דכתיבא חוקה, הא בין לרבי יהודה בין לרבי נחמיה לא כתיבה חוקה אלא על דברים שהן מן העבודה, אבל לא על הלקיחה שהיא מתמול שלשום)?

סלקא דעתך אמינא שני שני שני כתיב (תלתא כתיבי, ושנה עליהן הכתוב לעכב)

[ויקרא טז, ט] שני שעירי עזים לחטאת פסוק ז ולקח את שני השעירים פסוק ח ונתן אהרן על שני השעירים גורלות, והשתא דרבי רחמנא שעיר שעיר - שני שני שני למה לי? - חד למראה, וחד לקומה, וחד לדמים (ולמצוה, ולא לעכב).

תניא נמי הכי גבי כבשי מצורע [ספרא מצורע פרשתא ב פרק ב הלכה ח]: ' [ויקרא יד, י] ובימים השמיני יקח שני כבשים [תמימים וכבשה אחת בת שנתה תמימה ושלשה עשרנים סלת מנחה בלולה בשמן ולג אחד שמן] - מיעוט כבשים שנים, מה תלמוד לומר שני? שיהיו שניהן שוין;

ומניין שאף על פי שאין שניהן שוין - כשירין?

תלמוד לומר: הכבש הכבש - ריבה [ויקרא יד, יב]: ולקח הכהן את הכבש האחד והקריב אתו לאשם ואת לג השמן והניף אתם תנופה לפני ה' [פסוק יג] ונשחט את הכבש במקום אשר ישחט את החטאת ואת העלה במקום הקדש כי כחטאת האשם הוא לכהן קדש קדשים הוא; טעמא דרבי רחמנא, הא לא רבי רחמנא הוה אמינא פסולין, עיכובא מנא לן?

סלקא דעתך אמינא תהיה כתיב [ויקרא יד, ב] זאת תהיה תורת המצרע ביום טהרתו והובא אל הכהן (תהיה דמשמע בהוייתו תהא פרשה זו ככל הכתוב בה); והשתא דרבי רחמנא כבש כבש - תהיה למה לי? לשאר הויתו של מצורע.

ותניא נמי גבי מצורע כי האי גוונא: ' [ויקרא יד, ד] וצוה הכהן ולקח למטהר שתי צפרים [חיות טהרות ועץ ארז ושני תולעת ואזב]; מיעוט צפרים שנים, מה תלמוד לומר שתי? - שיהיו שתייהן שוות;

ומניין שאף על פי שאינן שוות - כשרות?

תלמוד לומר הצפר הצפר - ר' כה' ; [ויקרא יד, יז:] את הצפר החיה יקח אתה ואת עץ הארז ואת שני התולעת ואת האזב וטבל אותם ואת הצפר החיה בדם הצפר השחטה על המים החיים: פסוק ז: והזה על המטה מן הצרעת שבע פעמים וטהרו ושלח את הצפר החיה על פני השדה]

טעמא דרבי רחמנא, הא לא רבי רחמנא פסולות, עכובא מנא לן? סלקא דעתך אמינא תהיה כתיב;

והשתא דרבי רחמנא צפור, תהיה למה לי? לשאר הויתו של מצורע;

אי הכי, גבי תמידין נמי נימא ' [במדבר כח, ג:] ואמרתי להם זה האשה אשר תקריבו לה' קבשים [בני שנה תמימים שנים] ליום עלה תמיד, מיעוט כבשים שנים, מה תלמוד לומר שנים? - שיהיו שניהן שוין; ומנין שאף על פי שאין שניהן שוין - כשירין? תלמוד לומר: כבש כבש ריבה, [במדבר כח, ד:] את הכבש אחד תעשה בבקר ואת הכבש השני תעשה בין הערבים, ולמצוה הכי נמי דבעינן (שיהו שניהן שוין והלא לא שנינו זאת אצל תמידין)?

ההוא מיבעי ליה לכדתניא: 'שנים ליום - כנגד היום (כנגד זריחת השמש); אתה אומר כנגד היום - או אינו אלא חובת היום (ובא ללמד שיהו שנים לכל יום)? כשהוא אומר [במדבר כח, ד:] את הכבש אחד תעשה בבקר ואת הכבש השני תעשה בין הערבים] - הרי חובת היום אמור, ומה אני מקיים 'שנים ליום' - כנגד היום, כיצד: תמיד של שחר היה נשחט על קרן צפונית מערבית (של מזבח; שהשמש באה מן המזרח, לפיכך מושכו השוחט לצד מערב להרחיקו מן כותל המזרח בכל יכולת, מפני שהכתלים גבוהים והחמה שחרית בשיפולו של רקיע, וצל הכותל עומד כנגדה, וצפונית - משום דקדשי קדשים שחיתתו על ירך המזבח צפנה [ויקרא א, יא], ושם היה בית המטבחיים והטבעות קבועות ברצפה לתת ראש הבהמה לתוכן, והן עשרים וארבעה כמנין המשמרות, ומקומן עשרים וארבע אמות על עשרים וארבע, קבועות בששה סדרים), על טבעת שניה (לא בטבעת שאצל המזבח אלא בשניה לה, המשוכה לצד צפון; ופני השוחט וצואר הבהמה באלכסון לצד מזרחית צפונית שממש השמש באה שחרית; וטעמא דטבעת שניה לא ידענא, ואני שמעתי: כדי שתהא הראשונה מסייעתו להאחז בה רגלי הבהמה שלא תהפך; ושל בין הערבים שהחמה באה מן המערב - מושך עצמו לצד מזרח בכל יכולת, ופניו למערב דרום באלכסון, שזריחת החמה באה משם), ושל בין הערבים היה נשחט על קרן מזרחית צפונית על טבעת שניה; מוספין של שבת (שנאמר בהם שני קבשים [במדבר כח, ח]) ודאי צריכין שיהיו שניהן שוין (לעכובא - מדלא הדר כתב בהו אחד - לרבות אף על פי שאינן שוין להכשיר; כך שמעתי, וקשיא לי: עיכובא מנלן? ונראה בעיני דהכי גרס: מוספין ודאי שנים למצוה: מצותן להיות שוין, ולא גרסינן מדלא כתיב 'אחד אחד', ושיטתא דתלמידי תרביצאי היא).

תנו רבנן: 'שני שעירי יום הכיפורים (שמשלקחן הם קדושים שהרי מתרומת הלשכה באו) ששחטן בחוץ, עד שלא הגריל עליהן - חייב על שניהם (משום שחוטין חוץ; ולקמן פריך: קודם הגרלה למאי חזו בפנים? וכיון דלא חזו - אמאי חייב, הא ראוי לפתח אהל מועד בעינו, דכתיב בשחוטין חוץ ואל פתח אהל מועד לא הביאו [ויקרא יד, טז]; משהגריל עליהן - חייב על של שם ופטור על של עזאזל (דלא חזי להקריב בפנים)'; 'עד שלא הגריל עליהם חייב על שניהם' - למאי חזו? אמר רב חסדא: הואיל וראוי לשעיר הנעשה בחוץ (כל אחד היה ראוי להקריבו לחטאת המוסף של יום הכיפורים האמורה בפרשת פנחס).

ומאי שנא לשעיר הנעשה בפנים דלא (דלא חזי, משום) דמחוסר הגרלה, לשעיר הנעשה בחוץ נמי לא חזי, דמחסרי עבודת היום (דמחסרי כל מעשה עבודת היום: של מתן דמי פד ושעיר, וחפינת הקטרת והקטרתה, הראוין ליקדם למוספין)! קסבר רב חסדא אין מחוסר זמן לבו ביום (לענין שעיר החיצון - אין כאן חסרון מעשה בגופו, אלא חסרון זמן; שעדיין לא הגיע זמן המוספין, וזמן הראוי לבו ביום - אין זה חסרון זמן; אבל הגרלה - אף על גב דלאו מעשה בגופן היא, דהא אמרן 'עליית גורל מתוך קלפי היא מעכבת אבל הנחה אינה מעכבת' - אפילו הכי, הואיל ומצוה האמורה בהן היא - כמחוסר מעשה דמי); אמר רבינא: השתא דאמר רב חסדא: מחוסר הגרלה כמחוסר מעשה דמי (ואף על גב דלאו מעשה בגופן הוא - דאי לאו דחזו לשעיר המוסף לא היה מתחייב על שחיתתו בחוץ), הא דאמר רב יהודה אמר שמואל: שלמים ששחטן קודם שנפתחו דלתות ההיכל - פסולין, שנאמר [ויקרא ג, ב] [נסמך ידו על ראש קרבנו] ושחטו פתח אהל מועד [והקריב בני אהרן הפהגים את הדם על המזבח סביב] - בזמן שהוא פתוח, ולא בזמן שהוא נעול;

(יומא סג, א)

שחטן בחוץ קודם שנפתחו דלתות ההיכל - פטור, מאי טעמא? - מחוסר פתיחה כמחוסר מעשה דמי (ואף על גב דלאו מעשה בגופן של שלמים הוא, הואיל ובהן נאמר - הוי כמעשה בגופן). ומי אית ליה לרב חסדא 'הואיל' (לחייב על קרבן שאינו ראוי לשם מה שהופרש בפנים, ושחטו בחוץ, דנימא חייב משום 'הואיל וראוי לשם קרבן אחר')? והאמר רב חסדא: 'פסח

ששחטו בחוץ בשאר ימות השנה לשמו - פטור (דאינו ראוי לשמו בפנים); שלא לשמו (אלא לשם שלמים) - חייב (דראוי הוא לשם שלמים בפנים); טעמא דשלא לשמו, הא סתמא לשמו הוא, ופטור, ואמאי?: לימא 'הואיל וראוי שלא לשמו בפנים'!?

הכי? השתא: התם בעי עקירה (אינו ראוי בפנים לשלמים אלא אם כן עקר שם פסח ממנו בשחיטתו, הלכך לאו 'מתקבל בפנים' הוא כל כמה דלא עקירה), האי לא בעי עקירה (ואף על פי שלקחו לשם שעיר הנעשה בפנים - זה חטאת וזה חטאת, שניהן שוין בשמותיהן)!

רבה בר שימי מתני להו בדרכה (הני תרתי שמעתתא דרב חסדא: הא דאמר לעיל 'הואיל וראוי לשעיר הנעשה בחוץ' והא דאמר רב חסדא 'פסח ששחטו בחוץ בשאר ימות השנה וכו' - מתני לה בדרכה: דרבה אמרינהו), וקשיא ליה דרבה אדרבה, ומשני כדשנינן.

כי אתא רב דימי, אמר רבי ירמיה אמר רבי יוחנן: פסח ששחטו בחוץ בשאר ימות השנה - בין לשמו בין שלא לשמו - פטור. (פסח ששחטו בחוץ גרס בכולה).

אמר רב דימי: אמריה שמעתא קמיה דרבי ירמיה: בשלמא לשמו - דהא לא חזי ליה, אלא שלא לשמו אמאי? הא חזי שלא לשמו בפנים? ואמר לי: עקירת חוץ (עקירת שם בשחיטת חוץ) לאו שמה עקירה (אם הכשיר הכתוב פסח בשאר ימות השנה בשלמים - לא הכשירו אלא בפנים ובעקירת השם, אבל בחוץ - לעולם שמו עליו).

כי אתא רבין, אמר רבי ירמיה אמר רבי יוחנן: פסח ששחטו בחוץ בשאר ימות השנה - בין לשמו בין שלא לשמו - חייב (חייב עליו משום 'הואיל וראוי שלא לשמו בפנים').

'ואפילו לשמו' והתנן (במסכת זבחים פ"ד משנה ג; דף קיב, ב): 'מחוסר זמן בין בגופו בין בבעלים'; ואיזהו 'מחוסר זמן בבעלים'?

והמצורע (שיש זמן להבאת קרבנותיהם לסוף ספירת שבעה והיולדת לסוף מלאת ימי טהרה) שהקריבו חטאתם ואשמים בחוץ (לפני הזמן) - פטורין (מחוסר זמן פטור על שחיטת חוץ בין שהוא מחוסר זמן בגופו בין שהוא מחוסר זמן בבעלים; בגופו - כגון בתוך שמונה ללידתו; פטורין - שאינו מתקבלים בפנים לא לחובה ולא לנדבה: לחובה - משום דלא מטא זימניהו, ולנדבה - שאין חטאת ואשם בא לנדבה, והאי אשם - במצורע הוא, דאילו בזב וזבה ויולדת ליכא אשם); עולותיהן ושלמיהן בחוץ - חייבין (שעולה ושלמים באים נדבה ומתקבלין נדבה בפנים; ובמסכת זבחים פרכין: והני בני שלמים ניהו? ומשנינן: תני נזיר בהדיהו; ואף מצורע לא שנינו במשנה, ופרכין התם: הני בני אשמות ניהו? ומשנינן: תני מצורע בהדיהו) 'ואמר רב חלקיה בר טובי: לא שנו (דאשם בחוץ מחוסר זמן בבעלים פטור) אלא לשמו (דאינו ראוי לשמו בפנים), אבל שלא לשמו (כגון לשם עולה או לשם שלמים) - חייב (שכן ראוי לפנים כיוצא בו בפנים: דכל הזבחים שנזבחו שלא לשמן - כשרין אלא שלא עלו לבעלים לשם חובה, חוץ מן הפסח בזמנו והחטאת בכל זמן [זבחים פ"א מ"א]); לשמו מיהא פטור, אמאי (לשמו פטור)? נימא (כדקאמר): 'הואיל וראוי שלא לשמו בפנים'?

הכי? השתא: התם בעי עקירה, הכא פסח בשאר ימות השנה שלמים ניהו (שלמים הוה סתמיה בלא עקירה; ומקראי ילפינן לה במסכת פסחים ובפרק קמא דזבחים). רב אשי מתני (בהא דכי אתא רבין) 'חייב', כדאמרינן; רב ירמיה מדפתי מתני 'פטור' (בין לשמו בין שלא לשמו כרב דימי)!

קסבר פסח בשאר ימות השנה בעי עקירה, ועקירת חוץ לאו שמה עקירה, ופליגא דרב חלקיה בר טובי (דאמר: עקירת חוץ שמה עקירה).

אמר מר: 'משהגדיל עליהן - חייב על של שם ופטור על של עזאזל'; תנו רבנן: ' (ויקרא יז, ג) איש איש מבית ישראל אשר ישחט שור או כשב או עז במחנה או אשר ישחט מחוץ למחנה פסוק ד ואל פתח אהל מועד לא הביאו להקריב קרבן לה' [לפני משכן ה' דם יחשב לאיש ההוא דם שפך ונכרת האיש ההוא מקרב עמו]

(יומא סג, ב)

(רישא דברייתא בתורת כהנים [נספרא אחרי מות פרשתא ו הלכה ה] הכי איתא: 'כול השוחט חולין בפנים יהא חייב? ודין הוא [ומה אם קדשים שהיה להם שעת היתר בחוץ חייבים עליהם משום שוחט בחוץ, חולין שלא היתה להם שעת היתר בפנים - אינו דין שיהו חייבים עליהם משום השוחט בפנים?]) תלמוד לומר [להקריב] קרבן. על הקרבן הוא חייב, ואינו חייב על החולין' [הלכה ו:]; אי קרבן, שומע אני אפילו קדשי בדק הבית שנקראו קרבן (כלומר: או אינו אומר קרבן להוציא את החולין בפנים, אלא להביא קדשי בדק הבית ששחטו בחוץ שיהא חייב - שהרי אף הם נקראו קרבן), כענין שנאמר (במדבר לא, ו) ונקרב את קרבן ה' ואיש אשר מצא כלי זהב אצעה וצמיד טבעת עגיל וכומז לכפר על נפשתינו לפני ה' [והא ודאי בדק הבית הוא]? תלמוד לומר: ואל פתח אהל מועד לא הביאו - כל הראוי לפתח אהל מועד חייב עליו בחוץ, כל שאינו ראוי לפתח אהל מועד

אין חייבין עליו בחוץ (וקדשי בדק הבית לא היו עתידים לבא לפתח אהל מועד; ואני שמעתי שאינן ראויין לפתח אהל מועד, שסתם קדשי בדק הבית בעלי מומין הן, דאמר מר (תמורה דף ז,ב) המתפס תמימים לבדק הבית עובר בעשה; ואי אפשר להעמידה כן במקומה [במסכת פסחים פ"ח,ב];) **אוציא** אלו שאין ראויין לפתח אהל מועד ~~דלא אוציא פרת חטאת~~ (ולא אוציא פרת חטאת לא גרסינן, שאף היא אינה ראויה לבא לאהל מועד, אלא) ושעיר המשתלח שהוא ראוי לבוא אל פתח אהל מועד (להגריל ולהתוודות עליו הכי מפרש לה בזבחים) ? תלמוד לומר: [קרבן] לה: מי שמיוחדין לה, יצאו אלו שאין מיוחדין לשם. ו-לה, להוציא (בשעיר המשתלח שהוא ראוי לבא) הוא (בתמיה) ? ורמינהו [ספרא אמור פרשתא ח הלכה ו]: 'ויקרא כב,כז: שור או קשב או עז כי יגלד ויהי שבעת ימים תחת אמו ומיום השמיני והלאה ירצה לקרבן אשה לה' - אלו אישים (שלא יתן מהן על אש של מערכה); מנין שלא יקדישנו מחוסר זמן? תלמוד לומר [לקרבן] (ומשעת הקדו קרוי קרבן) לה' - לרבות שעיר המשתלח ?

אמר רבא: התם מענינא דקרא והכא מענינא דקרא: התם ד- [ו]אל פתח לרבות (לרבות שעיר המשתלח דלא ממעט מן אל פתח - שהרי ראוי לבא אל פתח), לה' - להוציא (דאילו לרבות לא איצטריך, וכי אתא - להוציא אתא, ולמדרש: מי שמיוחדין לשם, יצא זה שאינו מיוחד); הכא, ד- אשה להוציא (שעיר המשתלח שהרי אינו עולה לאשים), לה' - לרבות (ולמדרש לה' - כל דלה).

טעמא דרבי רחמנא, הא לא רבי - הוה אמינא 'שעיר המשתלח קדוש במחוסר זמן' ? והא אין הגורל קובע (לשם) אלא בראוי לשם (וכיון דלא ידע על איזה מהן יעלה הגורל לשם - אי אפשר להיות אחד מהן מחוסר זמן) ! ? אמר רב יוסף: הא מני ? - חנן המצרי היא (דלית ליה הגרלה משהגריל ומת אחד מהן), דתניא: 'חנן המצרי אומר: אפילו דם (של שעיר הפנימי) בכוס (שכבר נשחט ומת המשתלח) - מביא חבירו (מן השוק) ומזוג לו (לדם ומשחטו) (הלכך כשמת שעיר המשתלח ומביא אחד שלא בהגרלה - הוצרך ללמד מן המקרא שלא יביא מחוסר זמן) ! אימר דשמעת ליה לחנן המצרי דלית ליה דחויין (דלית ליה שיהא הדם דחוי בשביל חבירו שמת, לומר ישפך הדם כדקאמר רבי יהודה במתניתין: 'מת המשתלח - ישפך הדם'), דלית ליה הגרלה מי שמעת ליה ? דילמא מייתי ומגריל (וירעה אותו שיפול עליו גורל של שם, ויתכפר בדם של ראשון, ולעולם שנים צריך להביא ומגריל? ואכתי פשיטא דמחוסר זמן לא, דאין גורל קובע אלא בראוי לשם) ?

אלא אמר רב יוסף: הא מני ? - רבי שמעון היא, דתניא: 'מת אחד מהן - מביא חבירו שלא בהגרלה, דברי רבי שמעון'. רבינא אמר: (כי איצטריך קרא דמחוסר זמן -) כגון שהומם (המשתלח משהגריל עליו) וחיללו על אחר (וזה אין צריך להגריל שהרי מכח הראשון בא); ומנא תימרא דפסיל ביה מומא ?

דתניא [ספרא אמור פרשתא ז פרק ז הלכה ד]: ' (בבעלי מומין כתיב): [ויקרא כב,כב: עֹרֶת או שְׁבוֹר או חֲרוּץ או יִבֶּלֶת או גֶּרֶב או יִלְפֶּת לא תִּקְרְבוּ אֵלָהּ לה'] וְאִשָּׁה לֹא תִתְּנוּ מִהֶם [על המִזְבֵּחַ לה'] - אלו החלבים; [לא תתנו] - אין לי אלא כולן, מקצתן (כזית מהן) מנין ? תלמוד לומר: **מִהֶם**;

[ה]מִזְבֵּחַ - זו זריקת דמים; לה' - לרבות שעיר המשתלח; ואיצטריך למיכתב בעל מום, ואיצטריך למיכתב מחוסר זמן: דאי כתב רחמנא מחוסר זמן - משום דלא מטי זמניה, אבל בעל מום דמטי זמניה אימא לא! ואי כתב רחמנא בעל מום - משום דמאיס, אבל מחוסר זמן דלא מאיס אימא לא! - צריכא!

(יומא סד, א) רבא אמר: (מחוסר זמן דאיצטריך קרא לשעיר המשתלח -) כגון שהיה לו (למי שמוכרן לציבור) חולה בתוך ביתו (שמותר לחלל עליו יום הכפורים) ושחט אמו (של שעיר שנעשה מחוסר זמן משום אותו ואת בנו לאחר שהגריל עליו) ביום הכפורים. וכי האי גוונא מי אסיר (להוליכו לצוק משום אותו ואת בנו) ? [ויקרא כב,כח] וְשֹׂרֵא או שֶׁהָאֵתוּ וְאֵת בְּנוֹ לֹא תִשְׁחָטוּ [ביום אחד] אמר רחמנא, והא לאו שחיטה היא ! ? הא אמרי במערבא: דחיייתו לצוק זו היא שחיטתו.

[אם עד שלא הגריל מת - יקח זוג לשני; ואם משהגריל מת - יביא זוג אחר ויגריל עליהם בתחילה, ויאמר]

"אם של שם מת זה שעלה עליו [הגורל לשם יתקיים תחתיו]", ואם של עזאזל מת - "זה שעלה עליו הגורל לעזאזל יתקיים תחתיו", והשני ירעה עד שיסתאב וימכר ויפלו דמיו לנדבה]:

אמר רב: שני שבזוג ראשון יקרב, שני שבזוג שני ירעה; רבי יוחנן אמר: שני שבזוג ראשון ירעה, שני שבזוג שני יקרב; במאי קא מיפלגי?

רב סבר בעלי חיים אינן נידחין (אם אירעה להם שעת פסול - עדיין יכולין להתקן כשיזדווג לו אחר, ולא אמרין 'הואיל ונדחה ידחה' אלא בשחוטין, כגון: מת המשתלח - ישפך הדם), ורבי יוחנן סבר בעלי חיים נידחין. מאי טעמא דרב?

דיליף ממחוסר זמן: מחוסר זמן, לאו אף על גב דהשתא לא חזי, כי הדר מיחזי שפיר דמי? הכא נמי לא שנא. מי דמי?: התם לא איתחזי כלל, הכא נראה ונדחה! אלא היינו טעמא דרב: דיליף מבעל מום עובר: בעל מום עובר, לאו אף על גב דלא חזי השתא, כי הדר מיחזי - שפיר דמי! הכא נמי לא שנא. והתם מנא לן?

דכתיב (ויקרא כב, כה) [ומיד בן נכר לא תקריבו את לחם אלהיכם מכל אלה] כי משחתם בהם מום בם [לא ירצו להם]: מום בם - הוא דלא ירצו, הא עבר מומן ירצו! ורבי יוחנן?

מיעט רחמנא: בהם: הם הוא דכי עבר מומן ירצו, הא כל דחויין - הואיל ונדחו נדחו. ורב?

ההוא בהם - בעינייהו הוא דלא מירצו, הא על ידי תערובות מירצו (כרבי אליעזר), כדתנן [זבחים פ"ח מ"ה]: 'איברים תמימים (איברים של עולה תמימה) באיברים בעלי מומין (שנתערבו בהן איברי בעלת מום אחת): רבי אליעזר אומר: אם קרב הראש של אחד מהן (קודם שהדגישו בדבר) - יקריבו כל הראשין כולן (ותולין האיסור באותו שקרב כבר, ותלינן לקולא: דהואיל ונתערבו - אין כאן ספק איסור דאורייתא למיזל לחומרא: דלא הזהירה תורה עליהן אלא כשהן בעצמן, שנאמר בהם כי משחתם בהם מום בם כי איתנהו בעיניהו); כרעיו של אחד מהן - יקריבו כל הכרעיים כולן; וחכמים אומרים: אפילו קרבו כולן חוץ מאחד מהן - יצא לבית השריפה'.

ואידך? נפקא ליה מ-בם בהם (מדמצי למיכתב 'בם' וכתב בהם); ואידך?

בם בהם לא דריש.

ולרב, נהי נמי דבעלי חיים אינן נדחין, אי בעי האי נקריב אי בעי האי נקריב?

אמר רבא: רב סבר לה כרבי יוסי, דאמר: מצוה בראשון.

הי רבי יוסי? אי נימא רבי יוסי דקופות, דתנן [שקלים פ"ג מ"ב]: 'שלש קופות של שלש שלש סאין שבהן תורמין את הלשכה, וכתוב עליהן 'אלף' 'בית' 'גימל', ותניא: 'אמר רבי יוסי: למה כתוב עליהן 'אלף' 'בית' 'גימל'? - לידע איזה מהן נתרמה ראשון, להביא הימנה ראשון, שמצוה בראשון', דילמא שאני התם, דבעידנא דאתחזי קמייתא לא אתחזי בתרייתא! (אבל האי לא איתחזי קמא עד דאיתחזי בתרא: שאף על פי שהגריל עליו - אינו ראוי לישחט עד לאחר מתן דם הפר, ובתוך כך מת חבירו, והביאו שנים והגרילו עליהן, וכשהגיע זמן שחיטת השעיר - כבר זה האחרון עומד!)

אלא רבי יוסי דפסח, דתניא [תוספתא פסחים פ"ט ה"ב]: 'המפריש פסחו ואבד והפריש אחר תחתיו, ואחר כך נמצא הראשון והרי שניהן עומדין - איזה מהן שירצה יקרב, דברי חכמים; רבי יוסי אומר: מצוה בראשון' (דהא הכא לא איתחזאי קמא עד דאתחזאי בתרא, שהרי אין זמן שחיטת פסח אלא לאחר חצות, וקודם לכן אבד ראשון והופרש שני ונמצא ראשון - והרי שניהן עומדים כשהגיע זמן שחיטה, ואפילו הכי קאמר רבי יוסי 'מצוה בראשון')

(יומא סד, ב)

ואם היה השני מוכחר ממנו יביאנו;

אמר רבא: דיקא מתניתין כוותיה דרב, ובריייתא כוותיה דרבי יוחנן:

מתניתין כוותיה דרב - דקתני: 'אם של שם מת, "זה שעלה עליו הגורל לשם יתקיים תחתיו" (אינו נותן תמורה אלא לזה שמת, אבל לחי - אינו נותן תמורה להפסל הוא ולבא זה תחתיו)' - ואידך כדקאי קאי (בקדושתיה, ולא אמרין ידחה), ברייתא כוותיה דרבי יוחנן, דקתני (אמתניתין קאי): 'שני' (ששנינו עליו 'ירעה') - איני יודע אם שני שבזוג ראשון אם שני שבזוג שני!

כשהוא אומר [ויקרא טז: וְהִשְׁעִיר אֲשֶׁר עָלָיו עָלִיו הַגּוֹרֵל לְעֹזָאֵל] 'עמד חי' [לפני ה' לכפר עליו לשלח אתו לעֹזָאֵל הַמִּדְבָּרָה] - ולא שחבירו מת (ולא זה שמת חבירו). 'מאי משמע? - 'עמד חי' [לשון עתיד] - ולא שכבר עמד (ונדחה על ידי מיתת חבירו ועכשיו הוא בא לחזור ולעמוד: 'עמד חי' = עמידה אחת, ולא שתי עמידות).

תנן: 'ועוד אמר רבי יהודה: נשפך הדם - ימות המשתלח (אלמא בעלי חיים נדחין), מת המשתלח - ישפך הדם'; בשלמא לרבי יוחנן, דאמר בעלי חיים נדחין, משום הכי ימות המשתלח; אלא לרב, דאמר בעלי חיים אינן נדחין - אמאי ימות המשתלח?

אמר לך רב: אליבא דרבי יהודה לא קא אמינא, כי אמינא אליבא דרבנן (מדקאמר [רבי יהודה] [הנשיא עורך המשנה?]) 'ועוד' - לאשמועינן דבעלי חיים נדחין - מכלל דשמעינהו לרבנן דאמרי 'שני שבזוג ראשון קרב', דבעלי חיים אין נדחין, ושני שבזוג שני ירעה: שאין חטאת צבור מתה, ואתא לאיפלוגי עלייהו בתרתיה: דקא אמריתו אין חטאת צבור מתה - אני אומר תמות; ועוד: לא בזה שאמרתם עליו 'ירעה' אני אומר 'ימות', אלא הוא יקרב, ושני שבזוג ראשון ימות; בשלמא לרב: בהא (בהאי ועוד דסיפא) פליגי רבי יהודה ורבנן; אלא לרבי יוחנן (דאמר רבנן נמי בשני שבזוג ראשון אמרו 'ירעה') במאי פליגי (במאי פליג רבי יהודה עלייהו בהך סיפא דקתני 'ועוד')?

אמר רבא: הא אמרינן דייקא מתניתין כוותיה דרב.

תנן: 'שאין חטאת צבור מתה' - הא דיחיד כי האי גוונא מתה; בשלמא לרבי יוחנן (דאמר: 'ירעה' דמתניתין - אשני שבזוג ראשון קאמר - משכחת לה: דאילו דיחיד כי האי גוונא תמות משום 'חטאת שכפרו בעליה') כדרבי אבא אמר רב, דאמר רבי אבא אמר רב (במסכת תמורה דף כג.א) גבי פלוגתא דרבי ורבנן שנחלקו ב-'מפריש חטאתו ונאבדה והפריש אחרת תחתיה ונמצאת הראשונה והרי שתיהן עומדות', דקאמר רבי: מתכפר באחת מהן, והשניה תמות; וחכמים אומרים: אין חטאת שכפרו בעליה מתה אלא שנמצאת לאחר שכפרו הבעלים, אבל נמצא קודם כפרה ולאחר הפרשה - רועה, ואמר רבי אבא עליה):

(יומא סה, א)

הכל מודים שאם נתכפר בשאינה אבודה (דהיינו שניה שהופרש אחרון) - אבודה מתה (שכך נאמרה הלכה למשה מסיני: 'חטאת שאבדה ונתכפרו בעליה באחרת - הראשונה מתה'; לא נחלקו אלא שנתכפר בראשונה והשניה עומדת, ובהא פליגי: רבי סבר: מפריש לצורך תשלומי אבוד - כאבוד דמי, ורבנן סברי לאו כאבוד דמי; וגבי מתניתין דהכא: בשלמא לרבי יוחנן דאמר שני שבזוג ראשון קתני מתניתין 'ירעה', היינו דיהיב טעמא: משום דאין חטאת צבור מתה, הא דיחיד תמות, דהוה ליה 'נתכפר בשאינה אבודה והדחיה קיימת' - והכל מודים שמתה) - אלא לרב (דאמר בשני שבזוג שני קתני מתניתין דירעה, ובראשון שנדחה יתכפר), (אמאי? הא דיחיד תמות לא מיבעי לרבנן דלא מתה, דהא נתכפר בדחוייה, ואינהו אמרי מפריש לאבוד - לאו כאבוד דמי! אלא אפילו לרבי לא מתה: שהרי לא הופרש לתשלומי אבוד, שהרי מתחילה היה ראשון קיים, ובשביל המשתלח שמת הוצרך להביא שנים, וכיון דאין בעלי חיים נדחין, מעיקרא אי בעי האי מקריב) הוה ליה כמפריש שתי חטאות לאחריות (שאם יאבד אחד מהן - יקריב את חבירו), ואמר רבי אושעיא: הפריש שתי חטאות לאחריות - מתכפר באחת מהם והשניה תרעה (אפילו לרבי, שהרי לא הופרש לאיבוד) - כיון דאמר רבא: רב סבר לה כרבי יוסי דאמר מצוה בראשון - מעיקרא כמפריש לאיבוד דמי (כיון דמצוה בראשון, מעיקרא כי אפרשינן להאי שני - אדעתא דאיבוד אפרשינן, ולא גרע ממפריש לאבוד; ומתניתין - רבי היא; והכי אמרינן במסכת תמורה: דרב כרבי מוקי לה למתניתין)!

תנן 'רבי יהודה אומר תמות' (קא סלקא דעתא בההיא דקאמרי רבנן 'ירעה' אמר רבי יהודה 'תמות', ועל כרחך לרבי יהודה בעלי חיים נדחין, כדקתני: 'נשפך הדם - ימות המשתלח'); בשלמא לרבי יוחנן דאמר שני שבזוג ראשון (תנן) 'ירעה' - לרבי יהודה ימות (ואמר רבי יהודה עליה תמות), מתכפר בשני שבזוג שני; אלא לרב דאמר שני שבזוג שני ירעה (דאמר: 'ירעה' דמתניתין - בשני שבזוג שני תנן) - לרבי יהודה ימות (ועליה אמר רבי יהודה תמות) - לרבי יהודה במאי מיכפר (דאילו בראשון לרבי יהודה לא מיכפר, דהאמר 'בעלי חיים נדחין')?

מי סברת רבי יהודה - אשני שבזוג שני קאי (ובתרתיה פליג, כדפרישית לעיל)?

רבי יהודה אשני שבזוג ראשון קאי!

ואיכא דקא מוטיב הכי (הן תיובתא קמייטא דאויבנא לעיל: 'ועוד אמר רבי יהודה וכו', דאויבנא לעיל לרב - איכא דמוטיב לה מעיקרא לרבי יוחנן, והכי מוטיב לה): 'ועוד אמר רבי יהודה: נשפך הדם - ימות המשתלח, מת המשתלח - ישפך הדם'

בשלמא לרב (דאמר לתנא קמא בעלי חיינ אין נדחין, ובשני שבזוג שני קאמר 'ירעה', ורבי יהודה לאו עליה קאמר 'ימות' - היינו דהדר קאמר *זעוד*: לאשמועינן דבעלי חיינ נדחין, סבירא ליה *זתמות* דקאמר ברישא - לאו אההוא דאמרי רבנן 'ירעה' קאי, ובתרתיה אתא לאפלוגי): **רישא פליגי בחטאת צבור** (דקאמרי רבנן 'ירעה' ואמר רבי יהודה 'ימות'), **וסיפא פליגי בבעלי חיים** (דקאמרי רבנן 'אין נדחין ויתכפר בראשון', ואתא איהו למימר 'הוא ימות והשני יקרב'), **אלא לרבי יוחנן מאי 'זעוד'** (הא רבנן נמי אמרי ראשון ידחה)? **קשיא** (כדאמרן: דיקא מתניתין כוותיה דרב).

ועוד אמר רבי יהודה: נשפך הדם ימות המשתלח:
בשלמא נשפך הדם ימות המשתלח - דאכתי לא איתעביד מצותיה (דדס וחוקה - בדברים הנעשים בבגדי לבן כתיבא, וצריך להביא דם אחר, ואי אפשר בלא הגרלה; וכיון דאית ליה בעלי חיים נדחים - ימות המשתלח הראשון), **אלא מת המשתלח, אמאי ישפך הדם** (למה לו תשלומין שאתה מזיקו לו להביא שנים ולהגריל ולשפוך דם הראשון)? **הא איתעביד ליה מצותיה** (דשעיר המשתלח - כל דבר המעכב בו אינו אלא הגרלה בלבד: לקבוע גורל של שם על שלו, דהא שמעינן ליה לרבי יהודה דאמר: לא התננה - כשר, וכל שכן דשילוח דלא מעכב לדברי הכל, דכי כתיב חוקה - אדברים שהכהן עושה בבגדי לבן, ולא על דברים הנעשים על ידי איש עתי)?
אמרי דבי רבי ינאי [ספרא אחרי מות פרשתא ב פרק ב הלכה ז]: **אמר קרא**: [ויקרא טז, ו] **והשעיר אשר עלה עליו הגורל לעזאזל יעמד חי לפני ה' לכפר** [עליו לשלח אותו לעזאזל המדברה]; **עד מתי יהא זקוק להיות חי** (שלא ימות)? - **עד שעת מתן דמים של חבירו** (הא אם מת קודם לכן - אין כפרת הדם כלום, לכך צריך תשלומין, ובלא הגרלה - אי אפשר, וזקוק לשנים, וראשון ידחה: דהכל מודין בשחוטין שנדחין).

תנן התם [שקלים פ"ב מ"א]: **'בני העיר ששלחו את שקליהן** (על ידי שליח לירושלים למקדש), **ונגנבו או שאבדו:**
אם נתרמה תרומה (שלש קופות קודם שנודע שאבדו) - **נשבעין** (השלוחין שבועת שומרין) **לגזברין** (שהרי ההפסד להקדש, שאין הבעלים חייבים לשקול עוד, דתניא (כתובות דף קח, א) 'תורמין על האבוד שלא נודע'), **ואם לאו** (שלא נתרמה התרומה) - (אין ההפסד להקדש אלא של בעלים, לפיכך) **נשבעין לבני העיר, ובני העיר שוקלין אחרים תחתיהן;**
נמצאו, או שהחזירו הגנבים - אלו ואלו שקלים הם, ואין עולין להן (לבעלים) **לשנה הבאה** (וצריכין לשקול לשנה הבאה);
רבי יהודה אומר: עולין להן לשנה הבאה.
מאי טעמא דרבי יהודה?
אמר רבא: קסבר רבי יהודה: חובות (שהופרשו לחובת) **של שנה זו קריבות לשנה הבאה.**
איתיביה אביי [דומה לתוספתא יומא פ"ג ה"ט 'ליברמן']: **'פר ושעיר של יום הכפורים שאבדו והפריש אחרים תחתיהן, וכן שעירי עבודה זרה** (צבור שחטאו בעבודה זרה, בהוראת בית דין - מביאין פר לעולה ושעיר לחטאת) **שאבדו והפריש אחרים תחתיהן** (ונמצאו הראשונים) - **כולן ימותו** (ולא אמרינן יקרבו לשנה הבאה), **דברי רבי יהודה; רבי אליעזר ורבי שמעון אומרים: ירעו עד שיסתאבו וימכרו ויפלו דמיהם לנדבה, שאין חטאת צבור מתה!**
אמר ליה:

(**יומא סה, ב**)
קרבנות צבור (הבאין מתרומת הלשכה) **קא אמרת? שאני קרבנות צבור** (מראש חדש ניסן ואילך אין באין מן הישנה), **כדרבי טבי** (במסכת ראש השנה [דף יא, א]) **אמר רבי יאשיה, דאמר רבי טבי אמר רבי יאשיה: אמר קרא** (במדבר כח, יד) **[ונספיקהם ה'ה' ויחיה לפר ושלישת ההין לאיל ורביעת ההין לכבש יין] זאת עלת חדש בחדשו [לחדשי השנה]: אמרה תורה:** (לחדשי חודשין יתירי כתיבי לדרשה, לומר לך: יש חדש שאתה צריך לחדש הקרבנות ולהביאם מתרומה חדשה, וגמר שנה שנה מניסן, דכתיב ראשון הוא לקם לחדשי השנה [שמות יב, ב]) **חדש והבא לי קרבן מתרומה חדשה.**
הא תינח שעיר (דאתי מתרומת הלשכה), **פר מאי איכא למימר?**
גזירה פראטו שעיר.
ומשום גזירה ימותו? ועוד, הא דרבי טבי אמר רבי יאשיה גופה מצוה היא (ולא עיכוב), **דאמר רב יהודה אמר שמואל: קרבנות צבור הבאין באחד בניסן - מצוה להביא מן החדש, ואם הביא מן הישן - יצא, אלא שחסר מצוה!**
אלא אמר רבי זירא: לפי שאין הגורל קובע משנה לחברתה (אין גורל של שנה זו קובע לשם שנה אחרת).

וְנִייתִי וְנִגְרִיל? גזירה שמא יאמרו: הגורל קובע משנה לחברתה. הא תינח שעיר, פר מאי איכא למימר? גזירה פר אטו שעיר. ומשום גזירה ימותו (בתמיהה דיו אם ידעה)? אמרוה רבנן קמיה דאביי: גזירה משום חטאת שמתו בעליה (שמא ימות הכהן בשנה זו); הא תינח פר, שעיר מאי איכא למימר? גזירה שעיר אטו פר. ומשום גזירה ימותו? אלא גזירה משום חטאת שעברה שנתה (שמא עד יום הכפורים הבא תעבור שנה על השעיר הזה משנולד, וקיימא לן בכל שעירי חטאת שפסולין לאחר שנה, דתניא בתורת כהנים נדומה לספרא ויקרא דבורא דחובה פרשתא ז' פרקי הלכה ב) גבי חטאת יחיד [במדבר טו, כט] תורה אחת יהיה לכם לעשה בשננה - הרי כל התורה כולה כעבודה זרה: מה חטאת עבודה זרה בת שנתה - אף כאן בת שנתה; כשהוא אומר יהיה - לרבות שעירי רגלים; כשהוא אומר לכם - לרבות שעירי עבודה זרה; לעשה לרבות שעיר נשיא (ופרכינן: מאי) 'גזירה' (דקאמרת)? היא גופה חטאת שעברה שנתה היא (הא ודאי חטאת שעברה שנתה היא לשנה הבאה)? הא לא קשיא: (משכחת לה דלא עברה שנתה) כרבי (דאמר: אין השנה שלימה מיום הכפורים ליום הכפורים, מפני שאנו מונין ללבנה, ושנת החמה עודפת עליה אחד עשר יום, וצריך אתה ליתן לכל שנה את עיבורה מה ששנת החמה יתירה עליה), דתניא [ספרא בהר פרשתא ד הלכה ד] : '[ויקרא כה, ל]: ואם לא יגאל עד מלאת לו[שנה תמימה] וקם הבית אשר אשר לא לו חמה לצמיתת לקנה אתו לדתיו לא יצא בבל (האמורה בבתי ערי חומה להיות חלוטה ללוקח): מונה שלש מאות וששים וחמשה יום (בין שעיברו בית דין את השנה, בין שלא עיברוה) כמנין ימות החמה (שאינו לך למנות אלא לימות החמה), דברי רבי; וחכמים אומרים: מונה (הכל כמו שישראל מונין) שנים עשר חדש מיום ליום (אם פשוטה היא),

(יומא סו, א) ואם נתעברה - נתעברה למוכר (ולא תחלט עד שיגיע באותו יום באותו חדש שמכרה לו; ולרבי משכחת לה כגון שהקדישו ביום שמיני ללידתו בערב יום הכפורים בשנה פשוטה, וכי מטי יום הכפורים הבא - אכתי לא מלו ליה שס"ה ימים אלא שס"ד). התינח שעיר, פר (שהוא בן שלש) מאי איכא למימר? גזירה פר אטו שעיר. ומשום גזירה ימות? ועוד: חטאת שעברה שנתה לרעה אזלא, דאמר ריש לקיש: 'חטאת שעברה שנתה - רואין אותה (בכל מקום שהיא) כאילו היא עומדת בבית הקברות (שאינו הכהן יכול ליקרב אליה) ורועה' (אבל לא מחטאות המתות היא, אלא שאינה קריבה, הלכך רועה עד שיפול בה מום ותימכר)! אלא אמר רבא: גזירה משום תקלה (לקמן מפרש מאי תקלה), דתניא (דחיישין לתקלה): 'אין מקדישין (שום דבר שסתם הקדש לבדק הבית ואין להן תקנה) ואין מעריכין ואין מחרימין בזמן הזה (קסבר: סתם חרמין לבדק הבית, ופלוגתא היא במסכת ערכין (דף כח, ב)), ואם הקדיש והעריך והחרים - בהמה תיעקר, פירות כסות וכלים ירקבו, מעות וכלי מתכות יוליך הנאה לים המלח; ואי זה הוא 'עיקור'? נועל דלת לפניה והיא מתה מאליה. 'תקלה' - דמאי?: אי תקלה דהקרבה - אפילו כל רעיות נמי (כל הני דאמור רבנן ירעו עד שיסתאבו' ניוחש שמא יקריבם)! אי תקלה דגיזה ועבודה - אפילו כל רעיות נמי!! לעולם תקלה דהקרבה, והנך דלאו בני הקרבה נינהו (שאר רועות אינן עומדות ליקרב הני עצמן אלא דמיהן) - לא טריד בהו (אינו מהרהר בהקרבנות ומסיח דעתיה מהקרבה דידהו), הך דבת הקרבה היא (ליום הכפורים הבא) - טריד בה (לבו על הקרבנות, ודילמא מקריב לה מקמי יום הכפורים). ותקלה עצמה - תנאי היא (איכא דחייש ואיכא דלא חייש), דתניא חדא: 'פסח שלא קרב כראשון - יקרב בשני' (בפסח שני ימכר לטמא ושהיה בדרך רחוקה); בשני - יקרב לשנה הבאה'; ותניא אידך: 'לא יקרב'; מאי, לאו בתקלה פליגי? לא! דכולי עלמא לא חיישינן לתקלה, והכא בפלוגתא דרבי ורבנן קא מיפלגי, ולא קשיא: הא רבי (דאמר מפסח לפסח אפשר לו שלא עברה שנתו ואף על פי שהופרש לאחר שמונה ללידתו, דאלו מחוסר זמן לא קדיש) הא רבנן, והתניא: 'וכן המעות (שהפרישו לפסח - אל יקרב לשנה הבאה, ואיכא למאן דאמר יקרב) ', אלא לאו שמע מינה בתקלה פליגי?

משנה :

(השתא הדר תנא למילתיה לאורויי בסדר העבודה, וקאמר דלאחר שגמר כהן גדול מתן דמים של פר ושעיר - כדסליק פירקין ד'הוציאו לו' -) בא לו (הכהן) אצל שעיר המשתלח (במקום שהעמידו שם 'כנגד בית שילוחו', כדאמרן בפרק 'טרף בקלפי' (לעיל מא,ב)), וסומך שתי ידיו עליו, ומתודה, וכך היה אומר: "אנא השם! חטאו עוו פשעו לפניך עמך בית ישראל; אנא השם! כפר נא לחטאים ולעונות ולפשעים שחטאו ושעוו ושפשעו לפניך עמך בית ישראל, ככתוב בתורת משה עבדך לאמר: (ויקרא טז, ל) כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מפל חטאתיכם לפני ה' תטהרו, והכהנים והעם העומדים בעזרה - כשהיו שומעים שם המפורש שהוא יוצא מפי כהן גדול - היו כורעים ומשתחוים ונופלים על פניהם ואומרים "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד"; מסרו למי שהיה מוליכו;

הכל כשרין להוליכו, אלא שעשו הכהנים גדולים קבע ולא היו מניחין את ישראל להוליכו (שהרגילו לעשות את הכהנים קבע להיות מוליכים אותו ולא היו בית דין של כהנים מניחין את ישראל להוליכו);

אמר רבי יוסי: מעשה והוליכו ערסלא (שם האיש), וישראל היה. וכבש עשו לו (כמין מעלה עשו לו שהוא גבוה ויוצא דרך אותו הכבש חוץ לעזרה וחוץ לעיר) מפני הבבליים שהיו מתלשים בשערו (כדי שלא יוכלו הבבליים ליגע במשולח לפי שהיו רגילין לתלשו בשערו) ואומרים לו: "טול וצא! טול וצא!" (ואל תשהה עונותינו אצלנו עוד) .

גמרא :

ואילו "בני אהרן עם קדושך" לא קאמר! מאן תנא? אמר רבי ירמיה: דלא כרבי יהודה, דאי כרבי יהודה - הא אמר 'יש להם כפרה בשעיר המשתלח'! אביי אמר: אפילו תימא רבי יהודה; אטו כהנים לאו בכלל עמך ישראל נינהו?

מסרו למי שמוליכו :

תנו רבנן [ספרא אחרי מות פרשתא ד סוף הלכה ח] : 'איש' [ויקרא טז, כא: וְשַׁלַּח בְּיַד אִישׁ עֹתִי הַמִּדְבָּרָה] - להכשיר את הזר; עתי -

(יומא סו, ב)

שיהא מזומן (מוכן לכך מאתמול); עתי (בעתו ובמועדו ישתלח, ולא יעבור) - ואפילו בשבת; עתי - ואפילו בטומאה' (ולקמן מפרש מאי איסור שבת וטומאה שייך בשילוחו דאיצטריך לרבויי); 'איש להכשיר את הזר' - פשיטא? מהו דתימא כפרה כתיבא ביה - קא משמע לן.

'עתי ואפילו בשבת' - למאי הלכתא (מה חלול שבת יש שהוצרך להתירו? אי משום תחומין - דרבנן בעלמא נינהו, שגזרו עליהן לאחר מתן תורה)?

אמר רב ששת: לומר שאם היה חולה - מרכיבו על כתפו; כמאן (איצטריך לרבויי)? דלא כרבי נתן, דאי רבי נתן - האמר 'חי נושא את עצמו' (ואין בו אלא משום שבות) ' (ופלוגתא במסכת שבת (דף טז, א))! אפילו תימא רבי נתן: חלה שאני (דהשתא לא נושא את עצמו, והנושא מחלל שבת). אמר רפרם: זאת אומרת עירוב והוצאה לשבת, ואין עירוב והוצאה ליום הכפורים (מדאיצטריך למתני עתי אפילו בשבת' - איכא למשמע דאין איסור הוצאה ליום הכפורים, דאי יום הכפורים כשבת להוצאה - למה לי קרא להתיר משאו בשבת? הרי כשחל בחול נמי כשבת דמי, וקאמר רחמנא ישלחנו; עירוב כדי נסבא, אלא דהא בהא תליא: דלא תקינו חכמים עירובי חצרות אלא בשביל איסור הוצאה: שגזרו מרשות לרשות גזירה משום הוצאה מרשות היחיד לרשות הרבים) .

'עתי ואפילו בטומאה' למאי הלכתא (מה איסור טומאת מקדש או קדשיו יש בשילוחו שהוצרך לומר שידחה את הטומאה)? אמר רב ששת: לומר שאם נטמא משלחו - נכנס טמא לעזרה (שהכהן מוסרו לו שם) ומשלחו. שאלו את רבי אליעזר: חלה, מהו שירכיבהו על כתפו?

אמר להם: יכול הוא להרכיב אני ואתם (בריא וחזק היה השעיר להרכיב אותי ואתכם עליו); (לקמן אמרין שלא היה חפץ להשיב על שאלתם מה שלא שמע מפיו רבו); חלה, משלחו מהו שישלחנו ביד אחר?
אמר להם: אהא בשלום אני ואתם (כלומר: מה לכם לשאול על זאת לא אני ולא אתם נזקק לשילוחו)!

דחפו (לצוק) ולא מת, מהו שירד (שיהא צריך לירד) אחריו וימיתנו?
אמר להם (שופטים ה, לא) **כִּן יֵאבְדוּ כָל אוֹיְבֵיךָ ה'** [וְאֵהָבִי כְצֶאת הַשֶּׁמֶשׁ בְּגִבְרָתוֹ וְתִשְׁקֹט הָאָרֶץ אַרְבָּעִים שָׁנָה]!

וחכמים אומרים: חלה - מרכיבו על כתפו; חלה משלחו - ישלחנו ביד אחר; דחפו ולא מת - ירד אחריו וימיתנו.
שאלו את רבי אליעזר: פלוני מהו לעולם הבא? (על אדם אחד שאלוהו מה מעשיו בעיניך; ויש פותרים על שלמה בן דוד שאלוהו!)

אמר להם: לא שאלתוני אלא על פלוני (שמא על אבשלום שאלתוני)?
מהו להציל רועה כבשה מן הארי?

אמר להם: לא שאלתוני אלא על הכבשה?
מהו להציל הרועה מן הארי?

אמר להם: לא שאלתוני אלא על הרועה (אם מותר להצילו מפני הארי)?
ממזר, מה הוא לירש (את אביו)?

(אמר להם: מהו ליבם (אשת אחיו שאלתם אותי)?

מהו לסוד את ביתו (בזמן הזה מי אסור מפני צער חורבן הבית)?

(אמר להם: (לא שאלתוני אלא) מהו לסוד את קברו?

לא מפני שהפליגן (והפרישן) בדברים (כאדם המתכוין לדחות כשאינו יודע להשיב), אלא (יודע היה אבל) מפני שלא אמר דבר שלא שמע מפיו רבו מעולם.

שאלה אשה חכמה את רבי אליעזר: מאחר שמעשה העגל שוין (עבודותיו שוות לאיסור), מפני מה אין מיתתן שוה (שהיו בו שלש מיתות מיתת סייף: שימו איש חרביו [שמות לב, כז], מיתת מגיפה: ויגף ה' את העם [שמות לב, לה], מיתת הדרוקן - דכתיב וְזָרַע עַל פְּנֵי הַמַּיִם [שמות ב, כ] ואמרין במסכת עבודה זרה (דף מד, א) לא נתכוין משה אלא לבדוקן כסוטות ב-לִצְבוֹת בָּטָן [במדבר ח, כב])?
אמר לה: אין חכמה לאשה אלא בפלך, וכן הוא אומר (שמות לה, כה) **וְכָל אִשָּׁה חִכְמַת לֵב בְּיָדֶיהָ טוֹו** [וַיָּבִיאוּ מִטּוֹה אֶת הַתְּכֵלֶת וְאֶת הָאֶרְגָּמָן אֶת תּוֹלַעַת הַשָּׁנִי וְאֶת הַשֵּׁשׁ].

איתמר רב ולוי: חד אמר: זיבח וקיסר - בסייף (זיבח וקיסר הן עבודות שחייבין עליהן לעבודה זרה מיתה, כדתנן ב'ארבע מיתות' (סנהדרין ט, ב) שהן בסקילה, וכאן בסייף: שעדיין לא נתפרשו להן ארבע מיתות בית דין, ונידונו במיתת בני נח שכל מיתתן בסייף, כדאמרין בסנהדרין (נו, א)),
גפף ונישק - במיתה (גיפף ונישק אין בהן מיתת בית דין, כדתנן ב'ארבע מיתות' (שם ט, א) אלא בידי שמים נידונו במגפה), שמח בלבבו - בהדרוקן;
וחד אמר: עדים והתראה בסייף, עדים בלא התראה במיתה, לא עדים ולא התראה בהדרוקן.

אמר רב יהודה: שבטו של לוי לא עבד עבודת כוכבים שנאמר: (שמות לב, כו) **וַיַּעֲמֵד מֹשֶׁה בְּשַׁעַר הַמִּחָנֶה וַיֹּאמֶר מִי לֵה' אֵלִי וַיֹּאסְפוּ אֵלָיו כָּל בְּנֵי לֵוִי** (כָּל בְּנֵי לֵוִי - שְׂכֻלָּן בכלל זה).

יתיב רבינא וקאמר להא שמעתא; איתיביה בני רב פפא בר אבא לרבינא: (דברים לג, ט) **הָאֵמֶר לְאָבִיו וּלְאִמּוֹ לֹא רָאִיתִי** [וְאֵת אָחִיו לֹא הִכִּיר וְאֵת בְּנוֹ בְּנֵי לֵוִי לֹא יָדָע כִּי שָׁמְרוּ אֶמְרָתָךְ וּבְרִיתְךָ וַיִּצְרוּ] (הָאֵמֶר לְאָבִיו וּלְאִמּוֹ - במעשה העגל לא רָאִיתִי, נעשו אכזרים עליהם לנקום נקמתו של מקום; אלמא אביו ואמו ובניו עבדו עבודה זרה!)?

אביו = אבי אמו מישראל; אחיו = אחיו מאמו מישראל; בניו = בני בתו מישראל.

וכבש עשו לו [מפני הבבליים שהיו מתלשים בשערו ואומרים לו: "טול וצא טול וצא (ואל תשהה עונותינו אצלנו עוד)"]:
אמר רבה בר בר חנה: לא בבליים היו, אלא אלכסנדרים היו,
ומתוך ששונאים (בני ארץ ישראל) את הבבליים - היו קורין אותן (כל קלי הראש ועושי דבר שלא כהוגן) על שמן.

תניא: **'רבי יהודה אומר: לא בבליים היו אלא אלכסנדרים היו;**
אמר לו רבי יוסי: תנוח דעתך שהנחת את דעתך (משפחתו היתה מבבל והיה קשה לו הדבר).

טול וצא:

תנא: 'מה שהי צפירא דיין' (מה מתעכב שעיר זה כאן), וחובי דרא סגיאין (ועונות הדור מרובין והן עליו) .

משנה:

מיקירי ירושלים (מחשבי ירושלים) היו מלוין אותו עד סוכה הראשונה; עשר סוכות (סוכות עשו לו בדרך, ובני אדם הולכין לגור שם לפני יום הכפורים שמלוין אותו מסוכה לסוכה) מירושלים ועד צוק,

(יומא סז, א)

המשך המשנה:

תשעים ריס (תשעים ריס היו מירושלים ועד צוק: הר גבוה ונקוף, כדאמרין בבבא מציעא 'עלתה לראשי צוקין ונפלה'), שבעה ומחצה לכל מיל; על כל סוכה וסוכה אומרים לו "הרי מזון והרי מים" (בגמרא מפרש: אינו דומה מי שיש לו פת בסלו למי שאין לו), ומלוין אותו מסוכה לסוכה, חוץ מאחרון שבהן שאינו מגיע עמו לצוק (כמו שפירשתי: לפי שהוא רחוק שני מילין), אלא עומד מרחוק ורואה את מעשיו. (שבעה ומחצה ריס לכל מיל - הרי לתשעים ריס י"ב מיל, והם י"א מסעות מירושלים לסוכה הראשונה מסע אחד, ומסוכה לסוכה עד עשר סוכות - תשע מסעות, הרי עשר מסעות; ומסוכה אחרונה לצוק מסע אחד - הרי לכל מסע ומסע מיל, חוץ מאחד מהן שיש בו שני מילין; היינו דקתני זמליון אותו מסוכה לסוכה, שהמיל הוא תחום שבת, חוץ מאחרון שהוא רחוק שני מילין, ומלויהו מיל ועומד מרחוק ורואה את מעשיו; והחשבון הזה אינו שוה לחשבון שיסד רבי אלעזר קליר: ובשלשים קנים הוא קצב הריס - אותו חשבון אינו עולה לאלפים אמה המיל; אבל בברייתא דהאזינו בספרי מצינו שם מידת חלוקת ארץ ישראל לעתיד לבוא: רוחב גבול כל שבט ושבט שבעים וחמשה מיל; וגם רבי אלעזר קליר יסד כן בפיוט 'ארחץ בנקיון כפות': ברוחב ע"ה מיל חריצותיה, והם כ"ה אלף קנים שבספר יחזקאל (מהגא) שנאמר ומן המדה הזאת תמורד ארץ חמש חמשה וְשָׁרִים אֶלֶף וְרֹחַב עֶשְׂרֵת אֲלָפִים וְבוֹ יִהְיֶה הַמִּקְדָּשׁ קֶדֶשׁ קִדְשִׁים, וכל קנה ו' אמות - הרי ק"נ אלף אמה; תן לכל אלפים אמה מיל - הרי ע"ה מיל.)

מה היה עושה?

חולק לשון של זהורית (בגמרא מפרש טעמא): חציו קשור בסלע וחציו קשור בין שני קרניו, ודחפו לאחוריו, והוא מתגלגל ויורד, ולא היה מגיע לחצי ההר עד שנעשה אברים; בא וישב לו תחת סוכה אחרונה עד שתחשך (חוץ עד סוכה האחרונה; אף על פי שהיוצא חוץ לתחום אפילו ברשות - אין לו אלא אלפים אמה ממקום שיצא לשם ברשות; לזה התירו לפי שהוא מעונה וחלש, ועוד שירא לעמוד יחידי במדבר משתחשך); ומאימתי מטמא בגדים (דכתיב (ויקרא טז, כב) וְתִמְשַׁלַּח אֶת הַשָּׁעִיר לְעִזָּאזֵל יִכְבֵּס בְּגָדָיו וְנִרְחַץ אֶת בָּשָׁרוֹ בְּמֵי־וְאָחֳרֵי כֵן יָבוֹא אֶל הַמִּחְנֶה) ? משיצא חוץ לחומת ירושלים. רבי שמעון אומר: משעת דחייתו לצוק.

גמרא:

תנו רבנן: 'עשר סוכות ושנים עשר מילין היו, דברי רבי מאיר; רבי יהודה אומר: תשע סוכות ועשרה מילין; רבי יוסי אומר: חמש סוכות ועשרה מילין היו, וכולן על ידי עירוב' (וכל אחד מלויהו יותר ממיל או עד הסוכה על יד עירוב).

אמר רבי יוסי: סח לי אלעזר בני (בלשון שחוק על דבריו ואמר לי): אם על ידי עירוב - יכולני לעשות אפילו שתי סוכות ועשרה מילין (אם ע"י עירוב - דיי לנו בשתי סוכות: שיהיו בני ירושלים מלוין אותו שני מילין, ומסוכה ראשונה יצאו לקראתו שני מילין - הרי ארבעה מילין שאתה יכול להרחיק הסוכה מירושלים; וסוכה השניה לסוף ארבעה מילין של ראשונה, ויהיו מקצת בני הראשונה מערבין לצד השניה ומקצת יערבו לצד ירושלים, וכן בני שניה מקצתן מערבין לצד הראשונה לצאת לקראתו שני מילין ומקצתן מערבין לצד צוק ללוותו שני מילין) ! כמאן אזלא הא דתניא 'חוץ מאחרון שבהן שלא הגיע עמו לצוק אלא עומד מרחוק ורואה את מעשיו' ? כמאן ? - כרבי מאיר (דאילו לרבי יהודה ורבי יוסי אף האחרון מגיע לצוק) .

על כל סוכה וסוכה אומרים לו "הרי מזון והרי מים": תנא: 'מעולם לא הוצרך אדם לכך' (לא נצרך אדם המשלח לאכול בדרך), אלא (מה) טעם אמרו לו כן? (-) שאינו דומה מי שיש לו פת בסלו (להיות רעב) למי שאין לו פת בסלו.

מה היה עושה חולק לשון של זהורית:

ונקטריה כוליה בסלע? כיון דמצוה בשעיר (לדחפו לאחוריו כדכתיב [ויקרא טז, כב] אל ארץ גזרה - דבר המתגזר ויורד), (אי אמרת נקטריה כוליה בסלע) דילמא קדים ומלכין (קודם דחיפת השעיר) ומיתבא דעתיה (משמחת ליבון החטאים ולא איכפת ליה לקיים מצות השעיר; לפיכך קושר באחרונה חציה בין קרניו ועיניו תלוין בו ומאחר שהוא עסוק בו באחרונה לא יניח מלדחפו, והיא לא תלבין לחצאים עד שתגמר מלאכת כולה).

ונקטריה כוליה בין קרניו? זמנין דגמיש ליה לרישיה (יכוף ראשו תחת גופו כשיפול לאחוריו) ולא אדעתיה (ולא יוכל לראות הלשון אם הלבין).

תנו רבנן: 'בראשונה היו קושרין לשון זהורית על פתח האולם מבחוץ; הלכין - היו שמחין, לא הלכין - היו עצבין, ומתביישין; התקינו שיהיו קושרין על פתח אולם מבפנים; ועדיין היו מציצין ורואין, הלכין - היו שמחין, לא הלכין - היו עצבין; התקינו שיהיו קושרין אותו חציו בסלע וחציו בין קרניו.'

אמר רבי נחום בר פפא משום רבי אלעזר הקפר: בראשונה היו קושרין לשון זהורית על פתח אולם מבפנים, וכיון שהגיע שעיר למדבר - היה מלכין, וידעו שנעשית מצותו, שנאמר: (ישעיהו א, יח) [לכו נא ונזכרה יאמר ה'] אם יהיו חטאיכם כשנים כשאלג ילבינו [אם יאדימו כתולע כצמר יהיו].

לא היה מגיע למחצית ההר [עד שנעשה אברים אברים]: איבעיא להו: אותן אברים מה הן בהנאה? רב ושמואל: חד אמר מותרין, וחד אמר אסורין: מאן דאמר מותרין -

(יומא סז, ב)

דכתיב (ויקרא טז, כב) [ונשא השעיר עליו את כל עונותם אל ארץ גזרה ושלח את השעיר במדבר] ושלח את השעיר במדבר קרא יתירא הוא, למדרש שיהא הפקר כמדבר, ומאן דאמר אסורין - דכתיב גזרה (לשון חומר ואיסור).

ומאן דאמר אסורין, האי [במדבר מאי עביד ליה?

מיבעי ליה לכדתניא [ספרא אחרי מות פרשתא ד פרק ו הלכה א]: 'המדברה המדברה במדבר' (שלש מקראות בענין: [ויקרא טז, ז] והשעיר אשר עלה עליו הגורל לעזאזל יעמד חי לפני ה' לכפר עליו לשלח אותו לעזאזל המדברה [ויקרא טז, כא] [נסמך אהרן את שתי ידיו על ראש השעיר החי והתודה עליו את כל עונות בני ישראל ואת כל פשעיהם לכל חטאתם ונתן אתם על ראש השעיר ושלח ביד איש עתי] המדברה [ויקרא טז, כב] [ונשא השעיר עליו את כל עונותם אל ארץ גזרה ושלח את השעיר במדבר]) - לרבות נוב וגבעון שילה ובית עולם.

ואידך, האי גזרה מאי עביד ליה?

מיבעי ליה לכדתניא: 'גזרה - אין גזירה' אלא חתוכה (צוק חתוך בזקיפה ולא משופע כל כך); דבר אחר: אין גזירה' אלא דבר המתגזר ויורד (השעיר מתגזר בה איברים איברים); דבר אחר: 'גזירה' שמא תאמר מעשה תהו הוא (מה כפרה יש בשילוח זה ומה יש ביד צוק זה להועיל) - תלמוד לומר: אני ה' [בברייתא להלן]: אני ה' גזרתי, ואין לך רשות להרהר בהן. אמר רבא: מסתברא כמאן דאמר מותרין; לא אמרה תורה שלח לתקלה (שימצאם אדם ויהנה מהם שלא ידע שהיו מן השעיר).

תנו רבנן: 'לעזאזל' [ויקרא טז, ז] - שיהא עז וקשה (אל לשון קשה); יכול כישוב? תלמוד לומר במדבר [ויקרא טז, כב]; ומנין שבצוק (הר זקוק)? תלמוד לומר גזרה (חתוכה);

תניא אידך: 'לעזאזל' [ויקרא טז, ז] - קשה שבהרים, וכן הוא אומר (יחזקאל יז, ג) [ויקח מזרע המלוכה ויכת אתו ברית ויבא אתו באלה] ואת אילי הארץ לקח. תנא דבי רבי ישמעאל: 'לעזאזל' [ויקרא טז, ז] - שמכפר על מעשה עוזה ועזאל (עוזה ועזאל - מלאכי חבלה שירדו לארץ בימי נעמה אחות תובל קין, ועליהם נאמר ויראו בני האלהים את בנות האדם (בראשית ו, ב), כלומר: על העריות מכפר).

תנו רבנן [ספרא אחרי מות פרשתא ט פרק יג הלכות ט-י]: 'ויקרא יח, ד: את משפטי תעשו ואת חקתי תשמרו ללכת בהם אני ה' אלהיכם:]

אֶת מִשְׁפָּטֵי תַעֲשׂוּ - דְּבָרִים שֶׁלֹּא נִכְתְּבוּ - דִּין הוּא שִׁכְתְּבוּ (מִשְׁפָּטִי -
מִשְׁמַע דְּבָרִים הַמְיוֹשְׁרִים, וְהַדִּין נוֹתֵן לַעֲשׂוֹתוֹ), וְאֵלּוּ הֵן: עֲבוּדָה זָרָה, וְגִלּוּי
עֲרִיּוֹת, וְשִׁפְכוֹת דָּמִים, וְגִזְלֵי, וְכִרְכַּת הַשֶּׁם;
וְאֶת חֻקֵּי תִשְׁמְרוּ (‘חוק’ מִשְׁמַע שְׂאִינוּ אֵלָּא גִזְרֵת מֶלֶךְ, כִּמוֹ וְיִשְׁמָה לְחֹק (שְׁמוּאֵל א ל, כה) וְיִשֶּׁם אֹתָהּ יוֹסֵף לְחֹק
 (בְּרֵאשִׁית מו, כו)) - **דְּבָרִים שִׁיִּצֵּר הָרַע מִקְטָרָג עֲלֵיהֶן, שֶׁהִשְׁטָן (יִצְחָר הָרַע) מִשִּׁיב**
(מִשִּׁיב עֲלֵיהֶן תְּשׁוּבָה לְהַטְעוֹת אֶת יִשְׂרָאֵל וְלִוְמֹר שֶׁהַתּוֹרָה אֵינָה אִמְתָּה, כִּי מָה תוֹעֵלֶת בְּכָל אֵלּוּ; לִכְךָ נִכְתַּב בָּהֶן
חֹק: אֲנִי ה' גִּזְרָתִי עֲלֵיכֶם), וְאוֹמְרוֹת הָעוֹלָם מִשִּׁיבִים עֲלֵיהֶן, וְאֵלּוּ הֵן: אֲכִילַת
חֲזִיר וְלִבִּישַׁת שַׁעֲטָנִי וְחִלְצַת יְכֶמָּה וְטָהֳרַת מְצֹרַע וְשַׁעִיר הַמִּשְׁתַּלַּח;
וְשִׁמָּה תֵּאמַר מַעֲשֵׂה תוֹהוּ הֵם? - תִּלְמֹד לֹמֵר אֲנִי ה': אֲנִי ה' חֻקֵּי יוֹ
(אֶת־חֻקֵּי קָאִי, דְּמִינִיָּהוּ סִלְקִי; וְאֶת חֻקֵּי תִשְׁמְרוּ ... אֲנִי ה' חֻקֵּי גִזְרֵתִים), וְאִין לִךְ רִשׁוֹת
לְהִרְהַר בָּהֶן.

אִימְתִי מִטְמֵא בְּגָדִים [מִשִּׁיִּצֵּא חוץ לְחֻמַּת יְרוּשָׁלַיִם; רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: מִשַּׁעַת
 דְּחִייתוֹ לְצוּק]:
תְּנוּ רַבָּנָן: ‘הַמִּשְׁלַח מִטְמֵא בְּגָדִים, וְאִין הַשּׁוֹלַח אֶת הַמִּשְׁלַח (הַמְלוּיִם אוֹתוֹ
 מִירוּשָׁלַיִם) מִטְמֵא בְּגָדִים;
יָכוֹל מִשִּׁיִּצֵּא חוץ לְחֻמַּת עֲזָרָה?
תִּלְמֹד לֹמֵר: הַמִּשְׁלַח;
אִי הַמִּשְׁלַח - יָכוֹל עַד שִׁיִּגִיעַ לְצוּק?
תִּלְמֹד לֹמֵר: (וִיקָרָא טו, כו) **וְהַמִּשְׁלַח** [אֶת הַשְּׁעִיר לְעֶזְאֵל יָכֹבֶס בְּגָדָיו וְרָחַץ אֶת בְּשָׂרוֹ בְּמִים וְאַחֲרֵי כֵן יָבֹא
 אֶל הַמִּחְנֶה] (מִשְׁמַע שֶׁשִּׁילְחוּ כָּבֵר לְצַד הַמִּדְבָּר) **! הֲאֵל כִּי־עַד? - מִשִּׁיִּצֵּא חוץ לְחֻמַּת**
יְרוּשָׁלַיִם, דְּבָרִי רַבִּי יְהוּדָה; רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר: עֶזְאֵל וְכֹכֶס - עַד
שֶׁהִגִיעַ לְצוּק;
רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: (וִיקָרָא טו, כו) **וְהַמִּשְׁלַח: זֹרֵקוֹ כֶּכֶת רֹאשׁ** (קִסְבֵּר דְּחִיפְתּוֹ וְזִרְקָתוֹ
 הִיא שִׁילְחוֹ) **וּמִטְמֵא בְּגָדִים.**

מִשְׁנָה:
 (חֲזֹר לֹו הַתְּנָא לְסִדְרוֹ הָרֵאשׁוֹן שֶׁהוּא מְסַדֵּר עֲבוּדַת כָּהֵן גָּדוֹל, וְקִתְנִי):
בָּא לֹו אֶצֶל פֶּרֶשְׁעִיר הַנִּשְׂרָפִין (הָעוֹמְדִים לִישְׂרָף אַחֵר שֶׁמִּסֵּר אֶת הַמִּשְׁתַּלַּח לְמִי שֶׁהוּא
 מוֹלִיכּוֹ, בָּא לֹו אֶצֶל־), קָרַעַן וְהוֹצִיָא אֶת אִימּוּרֵיהֶן; נִתְּנָן בְּמַגִּיס (בְּקַעְרָה שֶׁל
 כְּלִי שֶׁרֶת) וְהִקְטִירָן עַל גְּבִי הַמִּזְבֵּחַ (כְּדַכְתִּיב (וִיקָרָא טו, כה) וְאֶת חֶלֶב הַחֶטְאֵת יִקְטִיר הַמִּזְבֵּחַ);
 וּבִגְמָרָא פֶּרִיךְ הָא אֲכִתִּי לֹא חֲזִי לְהִקְטִיר);
קִלְעֵן בְּמִקְלָעוֹת (כְּמִין קְלִיעָה: אַרְבַּעַה בְּנֵי אָדָם נוֹשְׂאִין שְׁנֵי מוֹטוֹת, שְׁנֵים לְפָנִים שְׁנֵים לְאַחֹר,
 וּמִהַלְכִים מוֹט אֶצֶל מוֹט, וְהַפֶּר וְהַשְּׁעִיר נִתּוּנִים עֲלֵיהֶן מוֹרְכָבִין זֶה עַל זֶה, וְכּוֹפֶפֶן זֶה תַּחַת זֶה כְּמִין קְלִיעָה,
 וְשִׁלְמִין הֵן אֵלָּא שֶׁנִּקְרַע כְּרִיסָן לְהוֹצִיא אִימּוּרֵיהֶן, כְּדַתְּנִיא בְּגִמְרָא: שְׁמוּצִיאַן שְׁלָמִים), **וְהוֹצִיָא**
לְבֵית הַשְּׂרִיפָה (חוץ לְיְרוּשָׁלַיִם);
וּמֵאִימְתִי מִטְמֵאִין בְּגָדִים (הָעוֹסְקִין בָּהֶן כְּדַכְתִּיב וְהַשְּׂרָף אֹתָם יָכֹבֶס בְּגָדָיו (וִיקָרָא טו, כח)) ?
מִשִּׁיִּצֵּאוֹ חוץ לְחֻמַּת הָעֲזָרָה (בְּגִמְרָא מְפָרֵשׁ טַעְמָא);
רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: מִשִּׁיִּצִּית הָאוֹר בְּרוֹבָן.

גְּמָרָא:
‘וְהִקְטִירָן?’ סִלְקָא דַּעֲתָךְ?
אֵלָּא אִימָא ‘לְהִקְטִירָן עַל גְּבִי מִזְבֵּחַ’ (וְלֹא גֵרֶם ‘בְּמַגֵּס מִקְטִיר לְהוֹ’, וְגִירֶסָא מִשּׁוֹבֶשֶׁת
 הִיא כָּאן; וּבְמַסְכַּת פִּסְחִים (דף טו, ב) וּבְמַסְכַּת טוֹטָה (דף טו, א) דְּשִׁפִּיר הוּא שִׁיִּךְ לְמִיתְנִי לְתֵנָא ‘וְהִקְטִירָן בְּמַגֵּס’ -
 דְּבַמְגֵּס מַעֲלָה אוֹתָן לְמִזְבֵּחַ, דְּדַכּוּוֹתִיהָ תִּנִּינָן טוֹבָא ‘מַעֲלוֹ וּמִקְטִירוֹ בְּכִלֵּי שֶׁרֶת’ (טוֹטָה דף יד, ב) ‘מַעֲלוֹ וּמִקְטִירוֹ
 בְּהִמְיִינוֹ’, אֵלָּא הִכִּי קִשְׂיָא לִיה: **‘וְהִקְטִירָן’ סִלְקָא דַּעֲתָא?** וְכִי עֲכָשִׁיו הוּא מִקְטִירָן? וְהֵלֵא עוֹדֵנוּ לְבוֹשׁ בְּגָדֵי לֶבָן
 וְעַדִּינָן עֲלֵיו לְקִרְוֹת הַפְּרָשָׁה בְּבִגְדֵים הַלְלוֹ, וְאַחֲכָיִטְבּוּל, וְיִלְבֹּשׁ בְּגָדֵי זָהָב לְאִילּוֹ וְאִיל הָעֵס, וְיִטְבּוּל שֵׁנִיָּה
 לְהוֹצִיא כֶּף וּמַחְתָּה, וְיִטְבּוּל שְׁלִישִׁית לְמוֹסָפִין וְאַמּוּרֵי חֲטָאֵת הַלְלוֹ וְתִמִּיד שֶׁל בֵּין הָעֲרִבִים, כְּדַקְתָּנִי בְּפִרְקִין
 דְּלִקְמָן! אֵלָּא אִימָא ‘לְהִקְטִירָן: נִתֵּן לְמַגֵּס לְהִקְטִירָן בּוֹ לְמִזְבֵּחַ כְּשִׁיגִיעַ זְמָנָן).

קִלְעֵן בְּמִקְלָעוֹת:
אִמֵּר רַבִּי יוֹחָנָן: כְּמִין קְלִיעָה.
תֵּנָא: ‘לֹא הִיא מִנְתַּחַן (הַשּׁוֹרֶפֶן) **נִיתּוּחַ בֶּשֶׂר עוֹלָה** (שֶׁהוּא מוֹפָשֵׁט מִן הָעוֹר קוֹדֵם
 נִיתּוּחַ, כְּדַכְתִּיב וְהַפְּשִׁיט [אֶת הָעֵלָּה] וְנִתַּח [אֹתָהּ לְנִתְחָה] (וִיקָרָא טו, א), **אֵלָּא עוֹר עַל גְּבִי בֶּשֶׂר**
 (וְאִינוּ מִפְּשִׁיטָן).
מִנָּא הֵנִי מִלִּי?

דתניא: 'רבי אומר: נאמר כאן (בפרק ושעיר) עור ובשר ופרש (ויקרא טז, כז): וְשָׂרְפוּ בָאֵשׁ אֶת עֹרָתָם וְאֶת בְּשָׂרָם וְאֶת פְּרָשָׁם (בפרק כהן משיח) עור ובשר ופרש (ויקרא טז, יא): [ואת עור הפר ואת כל בשרו על ראשו ועל כרעיו וקרבו ופרשו]

(יומא סח, א)

מה להלן על ידי ניתוח ולא על ידי הפשט - אף כאן על ידי ניתוח ולא על ידי הפשט. (כדמפרש ואזיל):

והתם מנא לן?

דתניא (בתורת כהנים נספרא ויקרא דבורא דחובה פרשתא ג פרק ה הלכה א-ב) הכי גרסינן לה: ' (ויקרא טז, יא) [ואת עור הפר ואת כל בשרו על ראשו ועל כרעיו וקרבו ופרשו] וְהוֹצִיאָהּ [את כל הפר אל מחוץ למחנה אל מקום טהור אל שפך הדשן ושרף אותו על עצים באש על שפך הדשן ושרף] - מלמד שמוציאו שלם;

יכול ישראל שפרנו שלם?

נאמר כאן ראשו וכרעיו [ראשו ועל כרעיו] ונאמר להלן (ומעולה גמר, שנאמר בה) ראש וכרעים (בהקטרתה) (שנאמר ויקרא א, ח) וְקָרְבוּ [בני אהרן הכהנים] את הנתיחים את הראש ואת הפר ונאמר (ויקרא א, ט) וְקָרְבוּ וְכָרְעוּ יָרֵחַץ בְּמִים וְהָקְטִיר: מה להלן על ידי ניתוח [דכתיב ויקרא א, ט] וְהִפְשִׁיט אֶת הָעֹלָה וְנָתַח אֹתָהּ לְנִתְחֶיהָ - אף כאן על ידי ניתוח; אי מה להלן על ידי הפשט אף כאן על ידי הפשט? תלמוד לומר וקרבו ופרשו.

מאי תלמודא?

אמר רב פפא: כשם שפרשו בקרבו - כך בשרו בעורו (שנאמר ויקרא טז, יא) ואת עור הפר ואת כל בשרו וקרבו ופרשו - הקיש הוצאת עור ובשר להוצאת קרבו ופרשו: מה פרשו בקרבו אף בשרו בעורו, וכתיב [פסוק יב] וְהוֹצִיאָהּ [את כל הפר אל מחוץ למחנה אל מקום טהור אל שפך הדשן ושרף: מה הוצאתו בשרו ועורו - אף שריפתו כן].

מאימתי מטמאין בגדים:

תנו רבנן: ' (ויקרא טז, כז) [ואת פר החטאת ואת שעיר החטאת אשר הובא את דמם לכפר בקדש] וְהוֹצִיאָהּ אֶל מִחוּץ לַמִּחָנֶה וְשָׂרְפוּ [באש את עורתם ואת בשרם ואת פרחם]; להלן אתה נותן להם שלש מחנות וכאן אתה נותן להם מחנה אחת! אם כן למה נאמר מחוץ למחנה?

לומר לך: כיון שיצא חוץ למחנה אחת - מטמאים בגדים.

(ת"ר נאמר כאן מחוץ למחנה וכו'. הגירסא הזו משובשת היא, ואי אפשר להעמידה; ובמסכת זבחים [קח, ב] ובתורת כהנים הכי איתא [דומה לפרשא ויקרא דבורא דחובה פרשתא ג פרק ה הלכה ד]: 'תנו רבנן: להלן אתה נותן להן שלש מחנות וכאן אתה נותן להן מחנה אחת, אם כן למה נאמר אל מחוץ למחנה? לומר לך: כיון שיצאו חוץ למחנה אחת - מטמאין בגדים; וגבי פר יום הכפורים תניא לה בתורת כהנים: וְהוֹצִיאָהּ אֶל מִחוּץ לַמִּחָנֶה וְשָׂרְפוּ וְגו' [לא מצאתי בספרא] וקמתמה תנא ואמר הכי: להלן בפר העדה וכהן משיח אתה נותן להן לשריפתן חוץ לשלש מחנות: עזרה, והר הבית, וירושלים, כדיליף לקמן, וכאן אתה אומר אל מחוץ למחנה ושרפו דמשמע ששורפן חוץ למחנה שכינה מיד במחנה לוי? והלא אף אלו פנימיים, ואיתקישו להדדי לשריפה ולטומאת בגדים, כדאמרין גבי פר העלם דבר: [ויקרא טז, כז] וְעֵשָׂה לִפְרֵי כָאֲשֶׁר עָשָׂה לִפְרֵי הַחֲטָאת [כן יעשה לו] וכוליה לדרשא, ודרשינן: לפר - זה פר יום הכפורים' במסכת זבחים [טז, א], ובמסכת מנחות [כז, א] מיייתין לה, ועיקרה בתורת כהנים; וגבי פר יום הכפורים נמי כתיב החטאת החטאת: ואת פר החטאת ואת שעיר החטאת [ויקרא טז, כז] מה תלמוד לומר חטאת חטאת? לפי שלא למדנו שיהו מטמאין בגדים ונשרפין אבית הדשן אלא אלו בלבד, מניין לרבות פר משיח ופר העדה ושעירי עבודה זרה? תלמוד לומר: חטאת חטאת, אלמא כי הדדי נינהו, אם כן למה נאמר כאן מחנה אחת? - לא נאמרה אלא על טומאת הבגדים הכתובה אחריה [ויקרא טז, כח]: וְהָשַׂרְף אֹתָם יַכְבֵּס בְּגָדָיו וְלוֹמַד לָךְ: כיון שיצאו חוץ למחנה אחת - מטמאין בגדים; ואף של פר כהן משיח מכאן למד, שהרי לא נכתבה בו טומאת בגדים, ומריבויא דחטאת חטאת אתיא, כדפרישית; והכי גרסינן: אמר מר להלן אתה נותן להם שלש מחנות וכו'.

והתם מנא לן?

דתניא [ספוק ויקרא דבורא דחובה פרשתא ג פרק ה הלכה ג]: ' (ויקרא טז, יב) וְהוֹצִיאָהּ אֶת כָּל הַפֶּר [אל מחוץ למחנה אל מקום טהור אל שפך הדשן ושרף אותו על עצים באש על שפך הדשן ושרף] - חוץ לשלש מחנות; אתה אומר חוץ לשלש מחנות, או אינו אלא חוץ למחנה אחת? כשהוא אומר בפר העדה: אל מחוץ למחנה, שאין תלמוד לומר, שהרי כבר נאמר [ויקרא טז, כא] וְהוֹצִיאָהּ אֶת הַפֶּר אֶל מִחוּץ לַמִּחָנֶה וְשָׂרְפוּ אֹתוֹ כָּאֲשֶׁר שָׂרַף אֶת הַפֶּר הָרִאשׁוֹן [חטאת הקהל הוא], ומה תלמוד לומר אל מחוץ למחנה - ליתן לו מחנה שניה, וכשהוא אומר [ויקרא טז, יא] וְשָׂרְפוּ אֶת בְּגָדָיו וְלִבְשׁוֹ בְּגָדִים אֲחֵרִים וְהוֹצִיאָהּ אֶת הַפֶּר אֶל מִחוּץ לַמִּחָנֶה [אל מקום טהור] בדשן (בהוצאת דשן המזבח) - שאין תלמוד לומר (אינו מלמד כלום, דאנא ידענא דאל מחוץ למחנה מוציאין אותו), שהרי כבר נאמר (בפרים הנשרפים): [ויקרא טז, יב]: וְהוֹצִיאָהּ אֶת כָּל הַפֶּר אֶל מִחוּץ לַמִּחָנֶה אל מקום טהור אל שפך הדשן ושרף אותו על עצים באש על שפך הדשן ושרף] (וכתיב בהו מחוץ למחנה) - תן לו מחנה שלישית.

ורבי שמעון (דאמר במתניתין אין מטמאין בגדים עד שיוצת האור ברובן), האי מחוץ למחנה (דכתיב בפר ושעיר של יום הכפורים) מאי עביד ליה? מיבעי ליה לכדתניא: 'רבי אליעזר אומר: נאמר כאן (בפר יום הכפורים) [ויקרא טז, כז] (יוציא אל מחוץ למחנה ונאמר להלן (בפרה אדומה) (במדבר יט, ג) ונתתם אתה אל אלקיך הכהן והוציא אתה אל מחוץ למחנה] ונשחט אתה לפניו; מה כאן (בפרים הנשרפין) חוץ לשלש מחנות - אף להלן (שחיתת פרה אדומה) חוץ לשלש מחנות; ומה להלן (בפרה אדומה) במזרחה של ירושלים (דכתיב בה אל נכח פני אהל מועד (במדבר יט, טז) אלמא עומד במזרח ופניו למערב כנגד פתחו של היכל שהוא בכותל, ופתחו למזרח) - אף כאן במזרחה של ירושלים.

ורבנן (דמפקי ליה לקרא לטומאת בגדים ולית להו גזירה שוה) היכא שריף להו (לאיזו רוח של ירושלים)?

כדתניא: 'היכן נשרפין? -

(יומא סח, ב)

לצפונה של ירושלים (שכל מעשה חטאת בצפון), וחוץ לשלש מחנות; רבי יוסי אומר: אכית הדשן נשרפין (צריך שיקדים לשם דשן המזבח שיהא נקרא קודם לכן מקום שפך הדשן; מכלל דלתנא קמא לא צריך).

אמר רבא: מאן תנא דפליג עליה דרבי יוסי? - רבי אליעזר בן יעקב הוא, דתניא: ' (ויקרא טז, יב) [והוציא את כל הפר אל מחוץ למחנה אל מקום טהור אל שפך הדשן ושרף אתו על עצים באש] על שפך הדשן ושרף - שיהא לשם דשן; רבי אליעזר בן יעקב אומר: שיהא מקומו משופך' (רבי אליעזר בן יעקב הוא - דאמר לא אשמועינן אלא שיהא מקומו מדרון שיהא דשנו משתפך).

אמר ליה אביי: ודילמא במקומו משופך הוא דפליגי (ומודה רבי אליעזר בן יעקב שיקדים שם דשן, אלא דבעי נמי מקומו משופך)?

תנו רבנן [ספרא אחרי מות פרשתא ה הלכה ח]: ' (ויקרא טז, כח) וְהִשְׁרַף [אתם] כִּבְסֵי בְגָדֵי וְרוּחַץ אֶת בְּשָׂרוֹ בְּמָיִם וְאַחֲרֵי כֵן יָבֹא אֶל הַמִּחָנֶּה: הַשּׁוֹרֶף (המתעסק בצרכי שריפתו בגופו) מַטְמֵא בְּגָדִים - וְלֹא הַמַּצִּית אֶת הָאוֹר, וְלֹא הַמְסַדֵּר אֶת הַמַּעֲרֹכָה; וְאִי זֶהוּ 'הַשּׁוֹרֶף'?

- זֶה הַמַּסִּיעַ בִּשְׁעַת שְׂרִיפָה (והאי תנא אית ליה כרבי שמעון דאין מטמאין בגדים עד שיוצת בהן האור);

יכול אף משנעשו אפר מטמאין בגדים?

תלמוד לומר: אתם: אותם מטמאין בגדים ולא משנעשו אפר מטמאין בגדים;

רבי אלעזר כרבי שמעון אומר: הפר מטמא; ניתך הבשר - אינו מטמא בגדים.

מאי בינייהו?

איכא בינייהו דשויה חרוכא (דהוי ניתך הבשר, ואפר מיהו לא הו: לתנא קמא מטמאין עד שיעשו אפר, דאתם קרינא ביה; לרבי אלעזר ברבי שמעון שויה חרוכא לא מטמא: דלא 'פר' מיקרי).

משנה:

אמרו לו לכהן גדול: "הגיע שעיר למדבר"! (שאינו רשאי להתחיל בעבודה אחרת עד שהגיע שעיר למדבר, שנאמר: ושלח את השעיר במדבר [ויקרא טז, כב] ואחר כך ואת חלב החטאת יקטיר המזבחה [ויקרא טז, כה])

ומניין היו יודעין שהגיע שעיר למדבר?

דירכאות (בלע"ז רידר"ג רדש) היו עושין (בני אדם עומדים מירושלים לצוק בכדי שיראה זה סימנו של זה) ומניפין (אותם הסמוכין למדבר) בסודרין (זה הסמוך לו רואה ומניף גם הוא, ורואה חבירו הסמוך לירושלים) ויודעין שהגיע שעיר למדבר.

אמר רבי יהודה: והלא סימן גדול היה להם: מירושלים ועד בית חדודו (הוא ראש המדבר ושם נתקיים ושלח את השעיר במדבר [ויקרא טז, כב]) שלשה מילין הולכין מיל (כדתנן לעיל (טז, ב) מיקרי ירושלים מלין אותו עד סוכה הראשונה) וחוזרין מיל ושוהין כדי מיל, ויודעין שהגיע שעיר למדבר!?

רבי ישמעאל אומר: והלא סימן אחר היה להם: לשון של זהורית היה קשור על פתחו של היכל וכשהגיע שעיר למדבר היה הלשון מלביין, שנאמר (ישעיהו א, יח) [לכו נא ונזכרה יאמר ה'] אם יהיו חטאיכם כשנים כשגל ללבינו אם יאדימו כתולע כצמר יהיו.

גמרא:

אמר אביי: שמע מינה: בית חדודו במדבר קיימא, והא קא משמע
לן: דקסבר רבי יהודה: כיון שהגיע שער למדבר נעשית מצותו
(ומתחיל לקרות הפרשה).

הדרן עלך שני שעירי